Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

H A 1924

AXEL LINVALD

MEDDELELSER FRA RAADSTUEARKIVET 1923

SÆRTRYK AF
HISTORISKE MEDDELELSER
OM KØBENHAVN

KØBENHAVN
NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR)
1924

MEDDELELSER FRA RAADSTUEARKIVET 1923.

Af AXEL LINVALD.

Raadstuearkivet, som i Hovedsagen omfatter ældre og yngre Arkivalier fra Hovedstadens forskellige kommunale Administrationsgrene og Myndigheder[1]), har først og fremmest Betydning for det daglige administrative Arbejde, der staar i Forbindelse med Byens Styrelse og Afgørelsen af dens Borgeres mangfoldige private og offentlige Anliggender. Arkivet modtager og ordner de lange Protokolrækker og store Aktmasser, som opstaar Aar efter Aar, og har tillige Opgaven atter at udlevere af dem til Brug for Kontorerne, saa snart Sagerne af en eller anden Grund paany faar aktuel Interesse, bliver genoptaget eller skal tjene som Fortilfælde. At Arkivets Arbejde som Hjælper for Administrationen ikke er af saa ringe et Omfang, fremgaar alene deraf, at der i 1923 til Opbevaring, Ordning og Registrering blev modtaget 236 Protokoller og 1488 Aktpakker, de talrige Tryksager ikke medregnet. I det samme Aar omfattede Udlaanene af tidligere afleverede Sager 160 Protokoller og 3701 Journalsager og andre Akter. Det siger sig selv, at disse daglige Ekspeditioner, Ordningen af de modtagne Sager, Udarbejdel-

[1]) Ved Siden af Raadstuearkivet findes nogle andre, i det væsentlige rent administrative, Arkiver, særlig Magistratens 3. Afd.s, omfattende de mangfoldige Fattigsager. Desuden har Borgerrepræsentationen sit eget Arkiv.

sen af Mangelslister, Kontrol med de udlaante Sager etc. i høj Grad maa lægge Beslag paa Arkivets Arbejdskraft.

Ved Siden deraf er Raadstuearkivet ogsaa et historisk Arkiv og maa nødvendigvis blive det fortrinsvise Hjemsted for den videnskabelige Udforskning af vor Hovedstads Historie i de forløbne Aarhundreder. I 1923 var der da ogsaa 1643 Besøgende, som søgte historiske Oplysninger i Arkivets Læsestuer. Haardt har store Ildebrande hærget vor By, og talrige er de gamle Bygningsværker, som i Tidens Løb er gaaet op i Luer. Ogsaa Byens Raadhus har delt denne Skæbne, og adskillige værdifulde Kilder til Hovedstadens Historie er derved gaaet tabt. Meget er dog endnu tilbage. Fra 1728 er Byens Arkiv i hvert Fald nogenlunde fuldstændig i Behold. Hvad der stammer fra Tiden forud, er vel langtfra ubetydeligt — bevaret er saaledes Byens gamle Privilegier, det ældste fra 1275, og ogsaa adskillige Raadstueprotokoller, Kopibøger og Resolutionsprotokoller tilbage til ca. 1680 — men har dog et mere tilfældigt Præg. Naturligvis vil ogsaa mange af de nyeste administrative Akter hurtigt faa historisk Interesse. Som Eksempel kan nævnes en stor Gruppe Akter, der netop i 1923 blev afleveret fra et Par af Magistratens Afdelinger, og som omfattede alle Sagerne, Magistratens og den københavnske Prisreguleringskommissions, vedrørende Dyrtidsforanstaltningerne under Verdenskrigen, ialt 9 Bind og 40 Pakker foruden de tidligere afleverede Regnskabssager. Det siger imidlertid sig selv, at saa nye Akter ikke er tilgængelige for Offentligheden. I Almindelighed sætter man i Arkivet Grænsen ved 1858. Naar Talen er om Raadstuearkivets Betydning for Udforskningen af Hovedstadens Fortid, vil det derfor saa godt som altid dreje sig om Forhold, der ligger forud for dette Tidspunkt.

Hovedmassen af Raadstuearkivets Indhold maa nødvendigvis bestaa af Afleveringerne fra de forskellige kommunale Myndigheder, navnlig for saa vidt de har deres Kontorer paa Byens Raadhus. Ved Siden deraf findes ogsaa en Række andre helt eller delvis kommunale Institutioner, som har større eller mindre Betydning for Byens Borgere, hvis Arkiver derfor ofte kan frembyde historisk Interesse, og som det er af Værdi at faa samlet i Raadstuearkivet. Ikke mindst gælder det forskellige Stiftelsers Arkiver.

Raadstuearkivet har i det forløbne Aar haft den Glæde at modtage forskellige saadanne Arkivgrupper. Saaledes kan nævnes, at Komitéen til Indsamling af Hjælp til Tysklands Middelstand ved Hr. Museumsinspektør Dr. phil. Frederik Poulsen har afleveret sit Arkiv, samt navnlig, at Klosterskriveren ved det Harboeske Enkefruekloster, der hører hjemme i den smukke gamle Bygning i Stormgade Nr. 14, Hr. Overretssagfører E. Rode har overgivet Raadstuearkivet hele Stiftelsens Arkiv helt tilbage til 1735.

Nogle Træk af denne Stiftelses administrative Historie vil vise dens Forbindelse med Hovedstadens kommunale Styrelse.

Ved Fundats af 23. November 1735 skænkede Fru Gehejmeraadinde Christine Harboe, født Baronesse Fiuren, Enke efter Gehejmeraad Jens Harboe, sin Gaard i Stormgade til Bolig for 13 »fattige og gudfrygtige Enker, hvis Hosbonder have betient een eller anden af de Charger indført i de fem første Classer af den kongelige Rang-Forordning«. Bestyrelsen var i Fundatsen tillagt 2 Direktører, Stiftamtmanden og Biskoppen over Sjællands Stift, der ogsaa skulde udnævne Konventualinder. Ved kgl. Reskript af 7. Januar 1736 blev dette approberet, og tillige blev det befalet Direktionen at indsende Meddelelse

om, hvem den valgte, samt i Fremtiden ved Vakancer at afgive Betænkning om de indkomne Ansøgninger. Ved kgl. Resolution af 27. Januar 1741 blev der ved Stiftelsen ansat en Inspektør, der skulde føre Regnskabet, samt fastsat, at dette skulde revideres af Renteskriveren ved Rentekammerets sjællandske Kontor, hvorefter Direktionen skulde decidere Regnskabet.

31. August 1739 blev Biskop Hersleb fritaget for Deltagelse i Direktionen, som derefter alene besørgedes af Stiftamtmand Nic. Gersdorff (død 1748). 10. November 1747 blev Overpræsident J. Bentzon Meddirektør og 12. Juni 1751 gik hele Direktionen over til Højesteretsassessor Lauritz Munch, som 16. Juni 1758 blev efterfulgt af Viceborgmester i København H. C. Hersleb. Efter dennes Død blev Direktionen ved kgl. Res. 4. August 1788 overdraget til Københavns Magistrat, som samtidig fik Bemyndigelse til at antage en Klosterskriver til at føre Regnskabet samt foretage de forefaldne Forretninger. Regnskaberne skulde dog vedblivende revideres af Rentekammeret.

Arkivet, som er blevet afleveret fra denne Stiftelse og nu er ordnet og registreret, omfatter ialt 2 Hefter, 5 Bind og 20 Pakker. Naturligvis har det først og fremmest Betydning for Stiftelsens egen Historie, men frembyder dog ogsaa adskillig personalhistorisk Interesse. Endelig kan nævnes, at det har nogen arkitekturhistorisk Værdi, idet der blandt de afleverede Arkivalier fandtes originale Tegninger til Bygningens Opførelse og Forandringer af saa bekendte Arkitekter som E. D. Häuser (1741) og Laurids Thurah (1753).

Raadstuearkivet har til forskellige Tider ved Gaver eller Køb erhvervet nogle historiske Forskeres Samlinger og Optegnelser vedrørende Københavns Historie. Som de vigtigste kan

nævnes de Samlinger, som er bleven efterladt af tre hver for sig af Udforskningen af Københavns Historie højt fortjente Forfattere, den tidligere Raadstuearkivar, Dr. phil. Oluf Nielsen, Redaktør Carl Bruun og Professor Harald Weitemeyer. Navnlig Carl Bruuns Samlinger har ved den omhyggelige Maade, paa hvilken han har indført dem i Kopibøger og forsynet dem med Registre, gjort megen Nytte. Det samme vil sikkert komme til at gælde de omfattende Samlinger, som Oluf Nielsens Efterfølger Dr. phil. *Villads Christensen* har efterladt sig, og som af hans Bo er bleven skænket Raadstuearkivet. Karakteristisk nok for den Kreds af Emner, der særlig interesserede Villads Christensen, er hans efterladte Samlinger mere topografisk-historiske end egentlig historiske og drejer sig ikke om Byen indenfor Voldene, men om »Broerne«, de tidligere saa landlige Egne, der strakte sig som et bredt Bælte udenfor Byens Fæstningsværker. Da hans Samlinger er knyttet til de enkelte Ejendomme i Udenbys Vester og Udenbys Klædebo Kvarterer og ordnet efter Matrikelnumer, er de lette at finde sig til Rette i. I Hovedsagen bestaar de af Uddrag af Jordebøger, Vurderingsforretninger, Kollegiebreve, Magistratens Kopibøger, Breve til Kæmneren, Kæmnerregnskaberne og Skøde- og Pantebøgerne. Ganske vist har sikkert enhver historisk Forsker været ude for lidt af en Skuffelse, naar han under sit Arbejde ventede at faa Nytte af sine Forgængeres historiske Samlinger. Alligevel er der ingen Tvivl om, at de i mange Henseender er af Værdi, ikke blot ved deres positive Oplysninger, men ogsaa ved at give Impulser og henlede Opmærksomheden paa muligvis oversete Kilder. Navnlig har de dog Betydning, naar de, som i det foreliggende Tilfælde, er systematisk ordnet og grupperer sig om bestemte, klart afgrænsede Lokaliteter, og det tillige lader sig overse, af hvilke Kilder de er øste.

Raadstuearkivar Villads Christensens historisk-topo-

grafiske Samlinger betyder saaledes en værdifuld Forøgelse af Raadstuearkivet, og man kan kun ønske, at andre historiske Forskere og Forfattere, som giver sig af med Hovedstadens Historie, vil sørge for, at deres historiske Optegnelser, enten de omfatter større eller mindre Omraader, paa lignende Maade maa komme deres Efterfølgere til Gode. Der findes adskillige, som uden Tanke paa Offentliggørelse samler Stof til et eller andet Spørgsmaals Historie; ogsaa om dem gælder det, at deres Arbejde ikke bør udslettes og dets Resultater tilintetgøres. I hvert Fald bør kompetente Folk forinden have Lejlighed til at undersøge, om det kan paaregne videre Interesse. For saa vidt slige Samlinger vedrører Københavns Historie, maa de utvivlsomt siges at høre hjemme i Byens Arkiv, i Raadstuearkivet.

En enkelt lille Gave, som Raadstuearkivet i det forløbne Aar har modtaget fra Hr. Overretssagfører Knud Nyholm: Nogle Akter (Skøder, Maalinger etc.) i Original og Afskrift vedrørende et Par af de gamle Voldmøller og nogle andre københavnske Ejendomme, er der ligeledes Grund til at fremhæve som et Eksempel til Efterfølgelse. Rundtom i Byen hos de forskellige Husejere findes sikkert bevaret adskillige gamle Skøder og Papirer, som kaster Lys over de paagældende Ejendommes Historie, og som det vilde være af Værdi at faa samlet og sikret. Desværre har talrige Erfaringer vist, hvor meget der i Tidens Løb gaar til Grunde, ved Ejerskifter, Dødsfald, Ildebrande etc. Den enkelte Besidder kan have nok saa stor Interesse for sin Ejendoms Adkomstbreve; uforudsete Tilfælde kan dog ligefuldt krydse de bedste Hensigter, og bedst vilde det være, om de blev samlet i et offentligt Arkiv og da naturligst i Raadstuearkivet. Først Tiden vil kunne vise, om sligt i større Udstrækning er bevaret, og det givne Eksempel vil virke til Efterføl-

gelse og efterhaanden sætte Raadstuearkivet i Stand til at faa dannet en større Samling af Akter til de enkelte københavnske Ejendommes Historie.

Et er imidlertid Forøgelsen og Tilvæksten af Arkivets Samlinger; noget andet og mindst lige saa vigtigt er Ordningen og Registreringen af deres Indhold. Naturligvis findes der allerede Registraturer over Arkivets talrige forskellige Fonds. Den ældste endnu brugbare Registratur, som dog i Hovedsagen alene omfatter Byens gamle Privilegier og andre Adkomstbreve, er en trykt Foliant fra Slutningen af det 18. Aarhundrede. Dens lange og omstændelige Titel lyder »Fortegnelse over de udi Kiøbenhavns Raadstues Archiv bevarede gamle og vigtigste Documenter, indeholdende kongelige Privilegier og Benaadinger, Residents-Staden Kiøbenhavn og dens Magistrat allernaadigst givne, samt Stadens publique Væsen, Kirker, Skoler og Fattige m. v. vedkommende«. Som det hedder i Fortalen, der er underskrevet af Borgmester Hans Christopher Hersleb og Raadmand, senere Borgmester Morten Munck, var de klar over, at Raadstuearkivet trods overgangne Ildsvaade i 1728 »dog endnu indeholder adskillige ei allene for Stadens Borgere og Øvrighed vigtige, men og for Historiens Elskere interessante Documenter, hvis Tilværelse ikke forhen, saalænge Registere derover allene havdes in Manuscripto, har kundet være almindelig bekiendt«. Ved Siden af denne Registratur findes forskellige andre haandskrevne Fortegnelser over Raadstuearkivets Protokoller og Sager, over Regnskaber, Laugsarkiver, Kortsamlingen etc. Nægtes kan det dog ikke, at alle disse Registraturer, om hvor stor Viden, Flid og Dygtighed de end vidner, ikke længere svarer til Tidens Krav. Københavns kommunale Administrations Historie er kun lidet udforsket, og Forfatterne af

Registraturerne har derfor ikke ret kunnet opfylde det vigtigste Krav, som i vore Dage stilles til Arkivers Ordning og Registrering, at den nøje genspejler Administrationens Indretning til de forskellige Tider, d. v. s. Gennemførelsen af det saakaldte Provenziensprincip eller Hjemmehørsprincip. Kun naar man nøje har udforsket den enkelte Myndigheds Kompetence, kan man vide, hvilke Oplysninger man kan vente at finde i dens Arkiv; kun naar man for sin Ordning har lagt dens egen Journalisering og dens Forretningsprincipper til Grund, er man i Stand til at finde sig til Rette i det.

Udforskningen af Københavns Kommunes administrative Historie og en ny Ordning og Registrering af de forskellige Arkivfonds, som gaar Haand i Haand dermed, er et Arbejde, som vil kræve adskillige Aar. Imidlertid er det Tanken i korte Meddelelser, som kan fremkomme fra Tid til anden, i dette Tidsskrift at gøre Rede for Arbejdets Gang og saaledes til Nytte for dem, som beskæftiger sig med Københavns Historie, at fremdrage forskellige af Byens Institutioner, gøre Rede for deres Kompetence og Forvaltningsomraade og saaledes henlede Opmærksomheden paa deres Arkiver.

I det følgende skal der gøres en Begyndelse med en ret omfattende Gruppe Arkivalier, Protokoller og Sager, som tidligere var ordnet og registreret mellem hverandre i fortløbende Rækker, altsammen under Betegnelsen »*Politi- og Kommercekollegium*«. Som Ordningen var, viste der sig mange og store Huller i de forskellige Rækker. En nærmere Undersøgelse gav dog snart Forklaringen: Arkivalierne stammede fra flere om end nærbeslægtede Institutioner med vidt forskellig Kompetence, som efterhaanden var bleven oprettet, derefter havde virket en Tid, var sygnet hen, for først efter Aars Forløb paany at blive kaldt til Live. Allesammen var disse Institutioner Led i det overordentlig energiske og dygtige økonomiske

Reformarbejde, som efter 1660 blev sat i Gang af den unge Enevælde. Deres efterladte Arkiver er derfor af stor Værdi for Kendskabet til Hovedstadens, delvis hele Landets (ogsaa Norges og Hertugdømmernes) økonomiske Historie, særlig i den sidste Menneskealder af det 17. Aarhundrede. Man kan undre sig over, at alle disse Institutioners Arkiver uden Forskel er havnet hos Hovedstadens kommunale Myndigheder. Forklaringen er dog lige til. Det ældste Kommercekollegium var vel tilsyneladende en ren statslig Institution, men dog paa det nærmeste knyttet til København, hvorfra det udtrykkelig forlangtes, at Medlemmerne skulde tages. Dets Afløsere blev efterhaanden stadig mere kommunale i deres Sammensætning og Hverv for til sidst at ende som en kommunal Domstol, udelukkende knyttet til København. Det var saaledes i god Overensstemmelse med den faktiske Udvikling, at Kong Frederik IV den 19. Februar 1704 til Fordel for det da lige oprettede Kollegium befalede, ». . . at huad wed forrige Commerce Collegium er blefuen holden Protocoller og Copie-Bøeger ofwer tilliige med forrige Collegii Segle schal blifue lefueret, at sligt kand være paa et samlet Stæd og udi goed Orden med det som nu i Voris Commerce Collegio forrettes og forvaris«.

Som Følge heraf findes nu i Raadstuearkivet nogenlunde fuldstændigt bevarede Arkiver, efterladt af følgende Institutioner og Myndigheder:

I. Kommercekollegiet 1670—91

Allerede i 1668 var der bleven oprettet et Kommercekollegium, dog kun bestaaende af en Hollænder Simon de Petkum og en Sekretær Melchior Rötlin. Selv om forskellige Sager var bleven henvist til Betænkning hos disse to Mænd, havde deres Virksomhed dog fra første Færd mødt mange Vanskeligheder, og Kollegiet var aldrig traadt i egentlig Virksomhed. 22. September 1670 blev der imidlertid udstedt en ny Instruktion for et Kommercekolle-

gium. Det skulde have sin Opmærksomhed henvendt paa alt, som kunde tjene til Indtægternes og Landets Forbedring, »wære sig med Agerdyrckning, Rydninger, ny Werckers Indrettelser«. Særlig skulde det tage sig af alt »til Commerciernis Fremtarf, Kiøbstedernis Flor oc Welstand oc deraf dependerende almindelig Gaufn og Beste«, sørge for, at fremmede ikke berigede sig paa Landets Bekostning, virke for forøget Handel i og udenfor Europa, finde ud af, hvad der skadede dens Udvikling, »være sig med schadelige Monopoliers og deslige v-nyttige Previlegiers Beuilgning eller i andre Maader«. Desuden skulde det sætte sig ind i Handelstraktaterne for eventuelt at kunne gøre Forslag til deres Forbedring, samt i Møntvæsenet og sørge for, at Mønten var tilstrækkelig god og til Stede i passende Mængde.

Kollegiet skulde flittigt korrespondere med de forskellige Købstæder om Toldsager, sætte sig i Forbindelse med Skatkammeret og — da dets Forretninger ogsaa stod i nær Sammenhæng med Admiralitetets — indlevere sine Forestillinger hver Fredag Kl. 9 samtidig med dette Kollegium.

Kollegiets Virksomhed omfattede saaledes — som ogsaa dets Protokoller viser — hele Staten, baade Danmark, Norge og Hertugdømmerne.

Kollegiet bestod af en Præsident (Ulrik Frederik Gyldenløve), en Vicepræsident (Jens Juel), et Antal Assessorer, »som alle schulde være udi Kiøbmandschab wel forfarne vederhefftige og udi denne Voris kongl. Residentz Stad Kiøbenhafn boesatte«, samt af en Sekretær.

Kollegiet blev aldrig formelt ophævet, men ophørte sin Virksomhed i Begyndelsen af 1691. Sidste Møde afholdtes 21. April 1691.

II. Politikommissionen 1681—84.

I 1681 nedsattes en Kommission »til Politie Ordningens Forferdigelse«. Den stod i nær Forbindelse med

Kommercekollegiet — betegnede sig ligefrem som: »Af Commissionen paa Commercij Collegio« — men behandlede næsten udelukkende Laugsartikler og andre Sager vedrørende Laugene.

III. De Tilforordnede ved Politiet 1691—97.

I Instruktionen for Politimesteren 5. September 1691 var det bleven fastsat, at Politimesteren een Gang om Ugen — eventuelt een Gang om Maaneden — paa Raadstuen skulde mødes med 1 Medlem af Hofretten, 1 af Admiralitetsretten, 1 af Magistraten og 1 af de 32 Mænd for at forhandle om, »hvis af nogen af dem Politien vedkommende kand vorde proponeret«. Hvad der ved Stemmeflerhed var besluttet, skulde indføres i en af Kancelliet autoriseret Protokol.

IV. Kommercekollegiet 1704—08 og Politi- og Kommercekollegiet 1708—30.

26. Januar 1704 blev der oprettet et nyt Kommercekollegium bestaaende af en Præsident, en Vicepræsident, 6, event. flere, Raader eller Assessorer, »hvilke alle skulle vere i Kiøbmandschab vel erfaren og boesiddende i Voris kongl. Residentzstad Kiøbenhafn«, 1 Sekretær, 2 Kopister og 1 Bud.

Kollegiet skulde behandle alle Sager vedrørende Handelen. Særlig skulde det dog have sin Opmærksomhed henvendt paa Indrettelsen af Manufakturer, specielt saadanne, der behandlede Landets egne Produkter, understøtte Nyanlæg og kontrollere ældre Foretagender, undersøge Udlændinges Forslag og Ansøgninger om Privilegier. Det skulde i disse Henseender behandle Sager fra Statens samtlige Lande og derfor ved flittig Korrespondance skaffe sig Underretning om de forskellige Byers Forhold, gennem Konsulerne samle Oplysninger om Udlandets Handelsforhold, event. gøre Forslag til Bestemmelser i

Handelstraktater og om Forhøjelser i Tolden. Hvert Aar skulde Kollegiet indgive en Generalrelation om dets Virksomhed.

Om Søpasser, Attester, Certifikater og Connossementer skulde som hidtil ansøges hos Borgmestre og Raad, som derpaa lod Sagen gaa til Kancelliet, der besørgede Ekspeditionerne. Kun skulde for Fremtiden Borgmestres og Raadets Attester før Passets Ekspedition tilstilles Kommercekollegiet, og Ansøger og Skipper skulde selv eller ved Fuldmægtig paa Forespørgsel give det nærmere Underretning, som derpaa skulde tilsendes Konsulerne.

Kollegiet skulde fungere som Domstol i anden Instans i Stridigheder og Klager mellem Redere og deres Skippere vedrørende disses Forhold til Ladningen, dens Køb, Salg eller Behandling, og mellem Skipperne og deres Matroser. Fra Kommercekollegiet var der Appel til Højesteret.

23. Marts 1708 forenedes Kommercekollegiet med de Tilforordnede ved Politiet til et Politi- og Kommercekollegium. Som Grund blev anført, at begge Myndigheder i Virkeligheden behandlede de samme Sager. Det udvidede Kollegium benyttede samme Protokoller før og efter 23. Marts 1708.

Politi- og Kommercekollegiet maa betragtes dels som et statsligt Kollegium, dels som en kommunal Myndighed.

Det ophævedes 5. Januar 1731.

V. [Københavns] Politi- og Kommercekollegium 1731—1771.

Ved Forordning 5. Januar 1731 ophævedes Politi- og Kommercekollegiet. Kong Christian VI fandt, at hans Faders Hensigter med dette Kollegium nu var opnaaet, og mente det derfor tilstrækkeligt at overdrage Magistraten tillige med 1 af de 32 Mænd, som valgtes af disse, for Fremtiden »udi alle Ting Politie Væsenet andgaaende« at

være »i Politie og Commerce Collegii Sted« . . . »og skal de ligeledes være authoriserede i Sager, Commercien vedkommende at kiende og dømme paa den Maade, som Politie og Commerce Collegium derom hidindtil haver været anbefaled«.

Kollegiet gik efterhaanden over til udelukkende at blive en Domstol og tabte al anden Forbindelse med Commercien. Saa vidt det kan ses, dømte det i alle mulige Næringssager, derunder ogsaa i talrige Mellemværender mellem Borgere og Militære, forsaavidt de ikke drejede sig om Tjeneste og Kommando (jfr. Reskr. 8. August 1755). Naar Militære havde forset sig mod Politiforordningen, skulde dog nogle Land- eller Søofficerer adjungeres Retten. Domme i Sager over 66 Lod Sølvs Værdi skulde appelleres til Højesteret. Protokollen førtes af Raadstueskriveren.

Kollegiet ophævedes af Struensee ved Oprettelsen af Hof- og Stadsretten 15. Juni 1771.

Endelig skal det tilføjes, at det sidste Hefte af Historiske Meddelelser om København, 8. Bd., mod Slutningen af 1922, omtrent samtidig med Raadstuearkivar Villads Christensens Død, forelaa færdigt til Udgivelse. Det maatte derfor synes naturligt at afslutte en første Række af Tidsskriftet, som saaledes sammen med Bogen om Københavns Historie 1840—59 for Eftertiden vil staa som det smukke Vidnesbyrd om Villads Christensens Studier og Forfatterskab vedr. Københavns Historie. Af 2. Rk. I Bd. udkom 1923 1.—3. Hefte. 4. Hefte blev paa Grund af Redaktørens Sygdom forsinket, men udsendtes sammen med 5. Hefte i Begyndelsen af 1924.